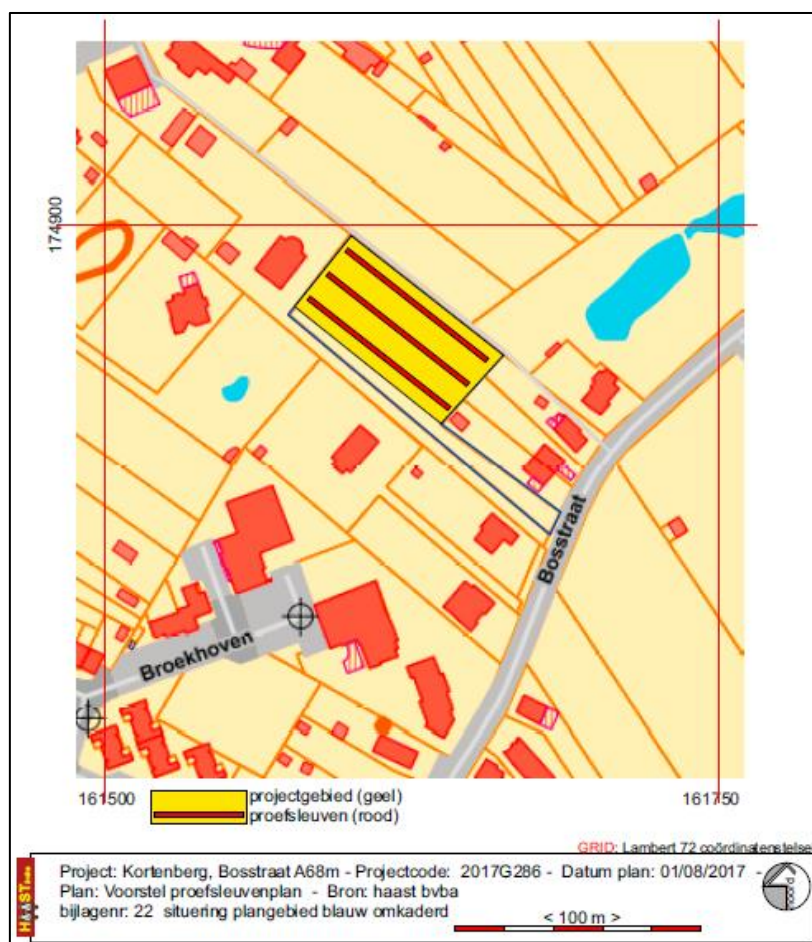

Archeologienota met uitgesteld onderzoek

Kortenberg, Bosstraat 54

Programma van Maatregelen
2017G286

Historisch en Archeologisch Advies, Studies en Toegepast onderzoek

Rik van de Konijnenburg
Grauwe Torenwal 6/00/1
B-3960 Bree (BE)
Mob. 0496 209 018
e-mail: rik@konijnenburg.com

Verwijzing: VAN DE KONIJNENBURG, R.,(2017), Kortenberg, Bosstraat 54, verslag van de resultaten van het archeologisch bureauonderzoek: programma van maatregelen, Haast-rapport 2017-52, D/2017/12654/52

© 2017 HAAST bvba, *Grauwe Torenwal 6/00/1, B-3960 Bree*

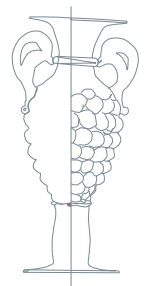
Foto's: HAAST – Rik vd Konijnenburg (tenzij anders vermeld)

Tekeningen: HAAST (tenzij anders vermeld)

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

Wettelijk depot: D/2017/12654/52

Copyright reserved. No part of this publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without the permission from the publisher.

INHOUD

Programma van maatregelen	
1. Administratieve gegevens	4
2. Aanleiding van het vooronderzoek	6
3. Resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem	9
4. Onderzoeksstrategie, -methode, vervolgtraject.	11
5. Lijst met afbeeldingen	14

1. Beschrijvend gedeelte

Administratieve gegevens

Projectcode		2017G286
Actoren		Rik van de Konijnenburg OE/ERK/Archeoloog/2015/00041
		OMGEVING cvba, Uitbreidingstraat 390 - 2600 Antwerpen-Berchem contact: nele.verdonck@omgeving.be KBOnr 0462080482
Locatie	Provincie	Vlaams-Brabant
	Gemeente	Kortenberg
	Deelgemeente	Kortenberg
	Site	Bosstraat 54
Kadastrale gegevens		Kortenberg, afd. 1 sectie A perceel 68m
Oppervlakte onderzoeksgebied		4351,83 m ²
Kadastraal percelenplan		Zie fig. 2
Topografische kaart		Zie fig. 3
Begindatum onderzoek		05/08/2017
Einddatum onderzoek		17/08/2017
Relevante termen thesauri OE		bureauonderzoek

Bounding Box:

Nr	X	Y
1	161600.290	174895.300
2	161574.559	174863.125
3	161681.319	174773.431
4	161662.310	174846.590

Fig. 1: Bounding Box

Kadastrale gegevens: Het terrein is kadastraal geregistreerd als Kortenbergh, afdeling 1 sectie A perceel 68 m met een oppervlakte van 4351,83 m².

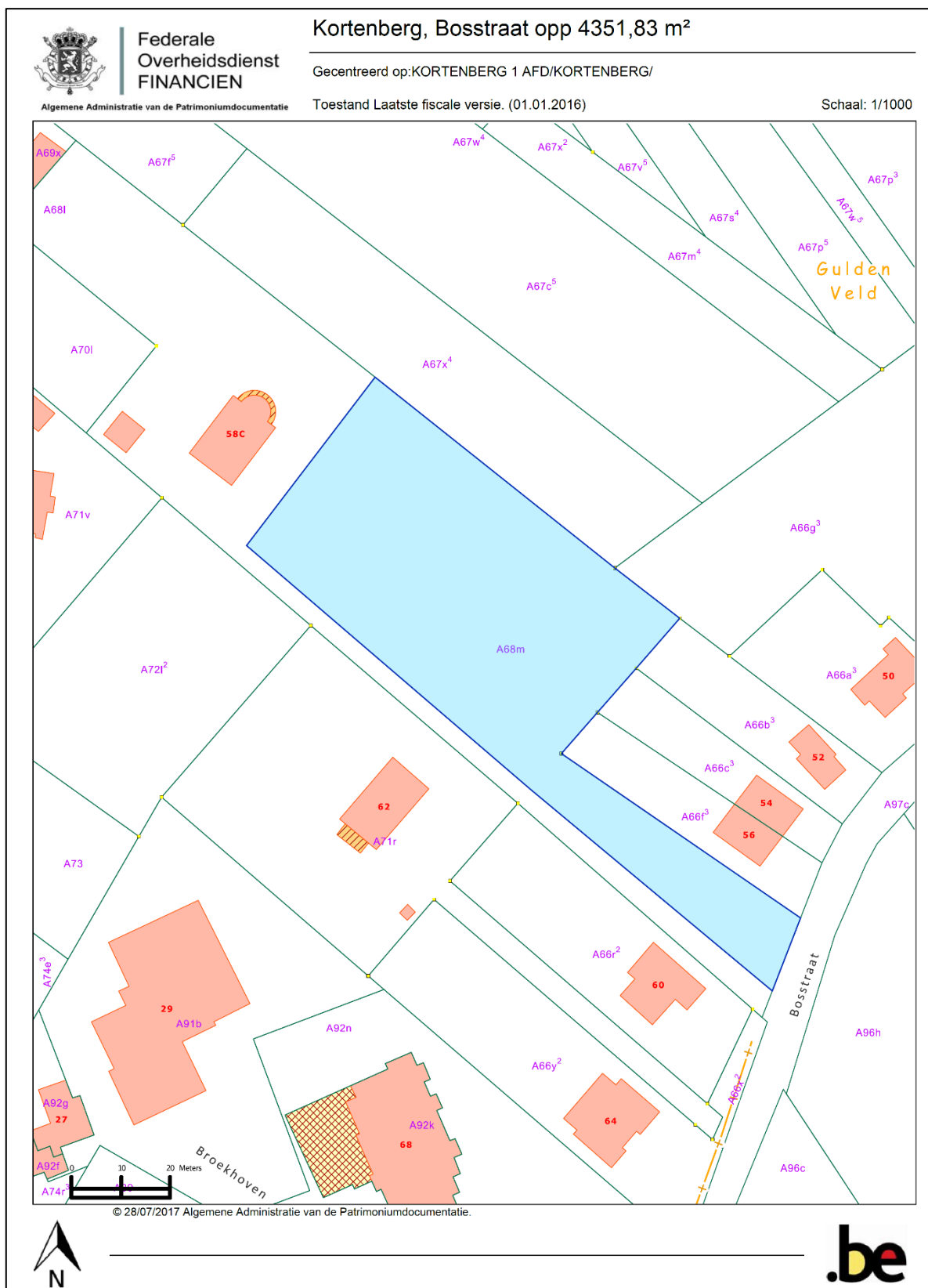

Fig. 2: Kadastraal uittreksel dd. 01/01/2016 © cadgis viewer

2. Aanleiding van het vooronderzoek

Randvoorwaarden

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van een geplande verkavelingsaanvraag met aanleg van nutsleidingen. Aanleg van wegen is niet voorzien in het verkavelingsplan aangezien er een verharde weg naar en langs het projectgebied ligt. Uitstel van veldwerk wordt gevraagd om juridische redenen; de projectontwikkelaar wenst vooraleer verder te investeren absolute zekerheid te krijgen over het al dan niet verkrijgen van een verkavelingsvergunning alvorens te investeren – indien nodig – in archeologisch veldwerk.

Aangezien de weg voor een stuk deel uitmaakt van het kadastrale perceel 68m, maar behouden dient te blijven omwille van de aan de noordzijde van het projectgebied gelegen woning, dient dit gedeelte afgesplitst van het kadastrale perceel. De oppervlakte van het projectgebied wordt daardoor verkleind tot de rechthoekige vorm zoals afgebeeld op fig. 4 en bedraagt 3549 m².

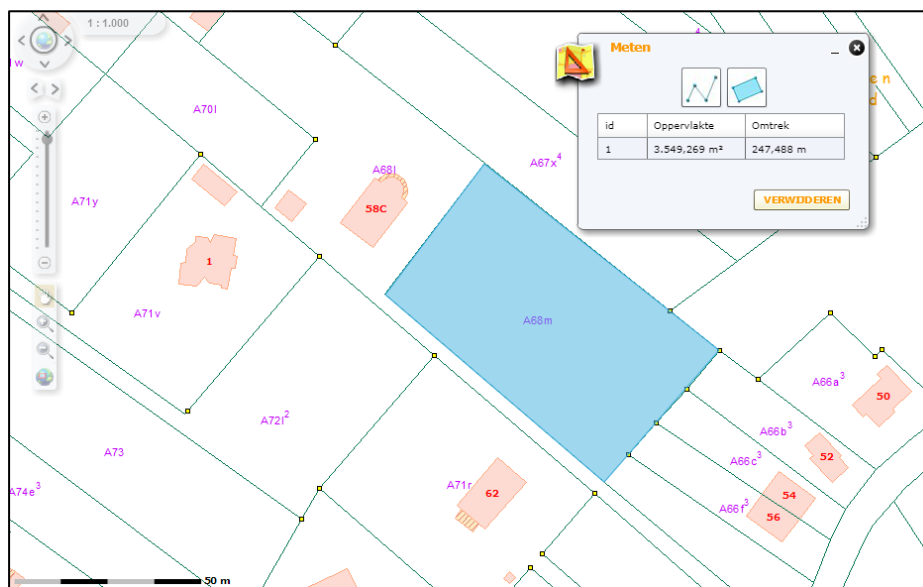

Fig. 3: Te verkavelen deel van perceel A68m met afsplitsing van de toegangsweg

Fig. 4: De te behouden toegangsweg gefotografeerd van noord naar zuid, opnames 18/08/2017 © HAAST bvba

Beschrijving van de geplande werken

Het **verkavelingsvoorstel voorziet in de opsplitsing van het perceel in twee bouwkavels** in het vooruitzicht van de bouw van twee kleinschalige meergezinswoningen. Het betreft weldegelijk een verkavelingsaanvraag en geen bouwaanvraag. Definitieve bouwplannen zijn daarom nog niet beschikbaar, wel een beschrijving van de mogelijkheden aangevuld met schetsen van de mogelijke nieuwbouw. Elk gepland gebouw voorziet acht appartementen. Dit betekent een totaal van 16 wooneenheden.

Ingrepen in de bodem, parkeergarage: beide gebouwen worden met elkaar ondergronds verbonden door een parkeergarage met een oppervlakte van 1.237,5 m². De inrit tot de ondergrondse parkeergarage wordt verplicht inpandig uitgevoerd. Conform de parkeernorm van 1,5 parkeerplaatsen per wooneenheid worden er 27 parkeerplaatsen gerealiseerd. Daarnaast is er nog ruimte voor fietsstalplaatsen en bergingen. De ondergrondse parking is bereikbaar via de bestaande ontsluiting van woning Bosstraat 58C in de Bosstraat. Dit beperkt de verharding en laat meer ruimte voor groene inkleding. De toegang is volledig binnen het hoofdgebouw gelegen.

Beide gebouwen worden als één architecturaal geheel ontworpen. Elk gebouw telt twee volwaardige bouwlagen en een derde teruggetrokken verdieping. De derde verdieping blijft op 45° van de buitengevels, uitgezonderd voor de gevel aan de parkzijde. Door deze beperking schrijft het volume zich in binnen het gabarit van een eengezinswoning met twee bouwlagen onder zadeldak.

Dit laat toe om binnen om naar drie volwaardige vloerniveaus te gaan, waarbij het volume minder massief en sculpturaler vormgegeven kan worden en zich op deze manier beter inpast in zijn omgeving.

Fig. 5: Georeferereerd Verkavelingsplan projectcode 2017G286

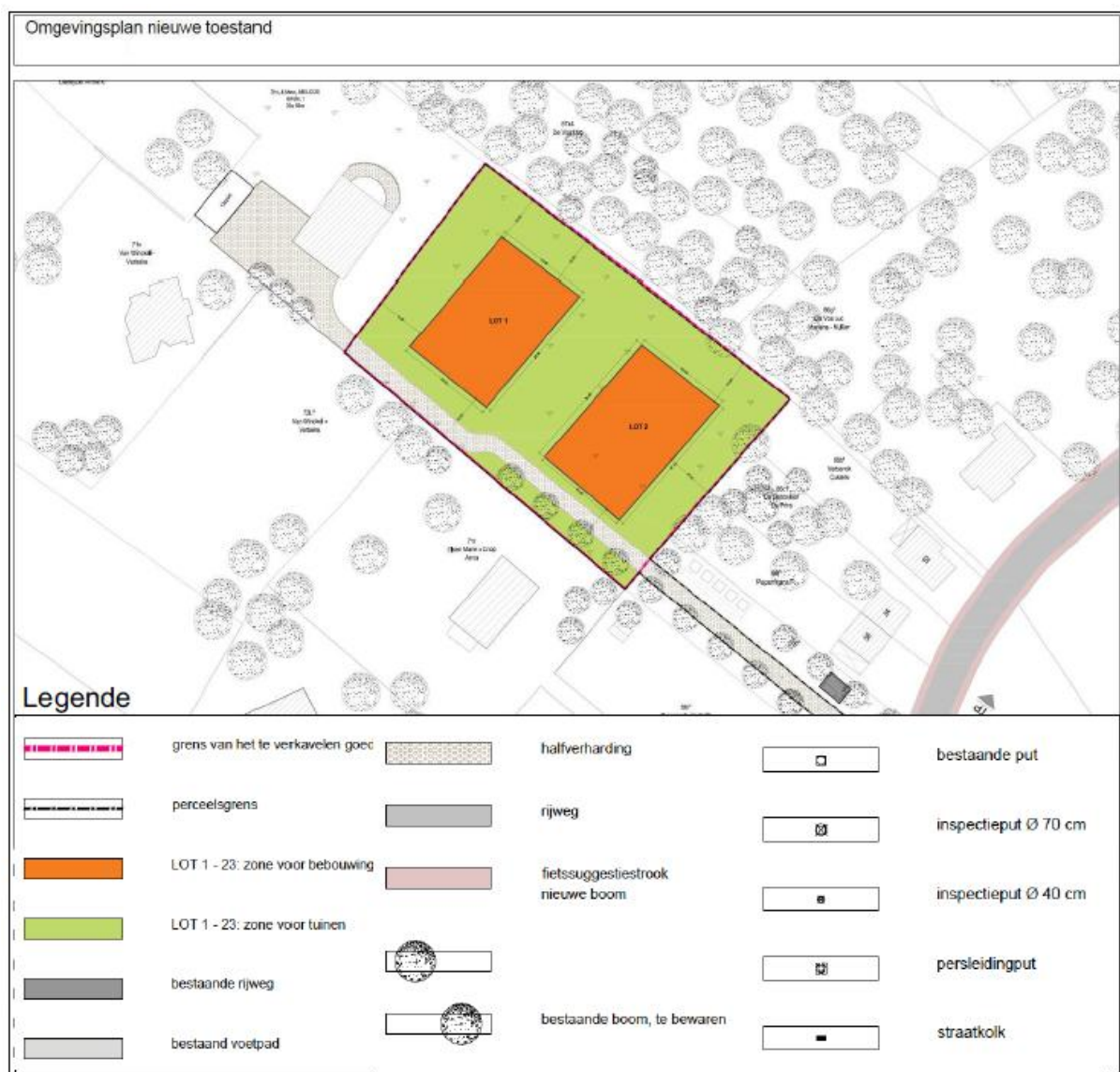

Fig. 6: Verkavelingsplan projectcode 2017G286 zoals aangereikt ©OMGEVING Landscape architecture

Fig. 7: Schets van de opstand van de te plannen nieuwbouw, zicht vanuit noordwest

Verstoorde zones:

Er kunnen binnen het projectgebied geen ernstig verstoorde zones vastgesteld worden.

3. Resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

De bestaande bronnen bevatten geen directe aanwijzingen over het archeologisch potentiël. Dat potentiël moet gezocht worden in de landschappelijke situering van het projectgebied. Het projectgebied ligt aan de westrand van Kortenbergh in een gradiëntzone naar de valleien van de Molenbeek en de Eikelenhofbeek. Het terrein is licht dalend van noordnoordwest naar zuidzuidoost. Volgens de erosiegevoeligheidskaart is het gebied licht erosiegevoelig. Volgens de kaart met van nature overstroombare gebieden ligt het projectgebied in een zone met waterloopmodder. Beide aspecten zijn ons inzien belangrijk om het archeologisch potentiël van het projectgebied in te schatten.

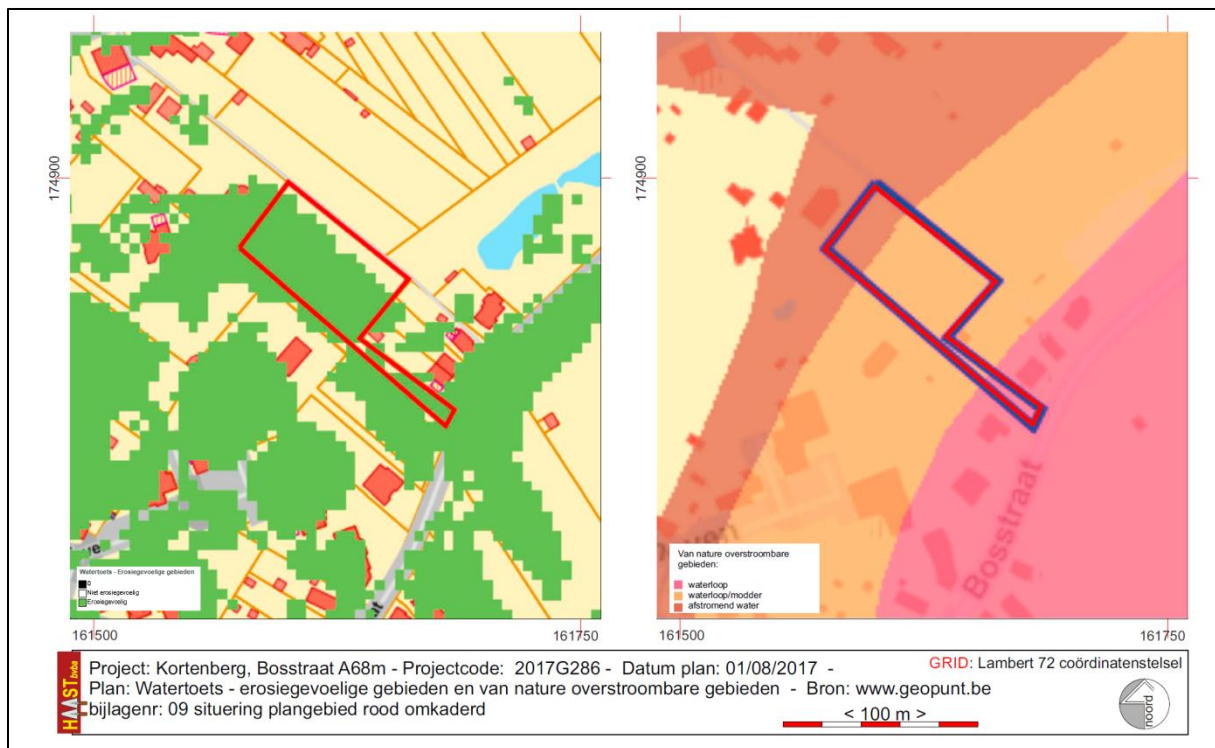

Fig. 8: Situering van het onderzoeksgebied op de erosiegevoeligheidskaart en de kaart met van nature overstroombare gebieden © geopunt.be

Wat betreft steentijdsites, ten zuidoosten van het projectgebied zijn enkele geïsoleerde vondsten bekend van fragmenten van gepolijste bijlen, is de verwachting eerder laag tot onbestaande. De topografische ligging van het terrein wijst op mogelijke erosie en verschuivingen door waterloopmodder waardoor prehistorische sites – indien aanwezig – meer dan waarschijnlijk niet meer in situ worden aangetroffen, maar in een verspoelde stratigrafische context. Bovendien ligt het projectgebied op het hellend terrein en niet aan de basis of deels op de top waardoor de kans op het aantreffen van prehistorische vondsten in situ uitgesloten kan worden.

Er zijn helemaal geen vondsten bekend uit de metaaltijden, wel mogelijk Romeinse vondsten maar de grote concentratie van Romeinse vondsten ligt ten noordnoordwesten van het projectgebied op een droge heuvelrug. Het kan zijn dat het projectgebied hoorde tot het landbouwareaal van een Romeinse villa, maar naar archaeologica zou dit enkel resulteren in het aantreffen van “verloren voorwerpen” of off site fenomen zoals bijvoorbeeld spiekers.

Van sporen uit de vroege middeleeuwen is ook niets bekend en de historische kaarten laten vermoeden dat het projectgebied slechts deels als landbouwgebied in gebruik was, maar deels ook beemdgebied lijkt geweest te zijn hetgeen in relatie staat tot de natte bodemkundige gesteldheid, zeker aan de zuidrand van het projectgebied.

De archeologische verwachting kan dus eerder laag ingeschat worden.

Het landschap evolueerde na de ijstijden tot een gebied waarin riviertjes zich een weg baanden doorheen de eolische lössafzettingen en zorgden voor alluviale afzettingen terwijl regen zorgde voor colluvium die zich op de hellingen en vooral aan de basis ervan afzette. De riviertjes hebben brede alluviale dalen gevormd in een drassig en nat tot zeer nat landschap. In recente perioden werden ontwateringskanaaltjes aangelegd om het gebied enigszins geschikt te kunnen maken voor landbouw.

Op het terrein werden bomen aangeplant en weer gerooid en een deel van het projectgebied werd ooit gebruikt als witlofveld. Daardoor zou het kunnen dat in de bodem sporen worden aangetroffen van witlofoventjes zoals onder meer ook werden aangetroffen aan de Leuvensesteenweg in Kortenberg¹.

Ondertussen is het landschap geëvolueerd naar een “stedelijk parkgebied” waarin bomen en tuinen werden aangeplant en waar de enkele open plekken aan de rand van de kern van Kortenberg geleidelijk opgevuld geraken met woningbouw.

Fig. 9: Verbrande zandleem, sporen van witlofoventjes aan de Leuvensesteenweg in Kortenberg aangetroffen tijdens een archeologische prospectie met ingreep in de bodem.

Het terrein hoorde misschien tot het landbouwareaal van een Romeinse villa. Het is echter pas af te lezen van de historische kaarten uit de 18de eeuw dat het terrein effectief en tenmiste deels voor landbouwdoeleinden in gebruik genomen werd. In de tweede helft van de 20ste eeuw werd het projectgebied vol geplant met bomen, vrij snel werd een deel daarvan gerooid en ontstronkt om plaats te maken voor een witlofveld. Bij de aanleg van een weg, toegang naar een woning ten noorden palend aan het projectgebied, werden alle bomen gerooid en werd het terrein blijkbaar tijdelijk als werfplaats ingericht en gebruikt voor tijdelijke grondopslag. Nadien, rond 2012, werd het terrein terug genivelleerd en ingezaaid met gras.

¹ VAN DE KONIJNENBURG, R., CLAESEN, J., DONDEYNE, S., Archeologische prospectie Kortenberg, Leuvensesteenweg, HAAST-rapport 2014-04, Bree, 2014 D/2014/12654/04

Voor tenminste de oppervlakte van de geplande garagekelder met een extra uit te graven zone rondom de te plaatsen kelderwanden, zal voor ca. 1300 m² het bodemarchief – indien aanwezig – volledig vernietigd worden.

Advies:

Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek is de meest aangewezen methode om het terrein archeologisch verder te waarderen en evalueren een archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem doormiddel van proefsleuven van 2 m breed. De archeologische verwachting is het hoogst naar sporen uit de Romeinse periode en/of volle middeleeuwen en later en vooral dan sporen van off site fenomenen in relatie tot het gebruik van het terrein als landbouwgebied. Deze sporen kunnen enkel via een proefsleuvenonderzoek gedetecteerd en geëvalueerd worden. De richting en inplanting van deze proefsleuven is noordwest-zuidoost; haaks op de vallei van de Molenbeek.

4. Onderzoeksstrategie, -methode, vervolgtraject en vraagstelling

Doel van het archeologisch vooronderzoek is een archeologische evaluatie van het terrein. Dit houdt in dat het archeologisch erfgoed opgespoord, geregistreerd, gedetermineerd en gewaardeerd wordt en dat de potentiële impact van de geplande werken op de archeologische resten wordt bepaald. Onderdeel van de evaluatie is dat er mogelijkheden gezocht worden om in-situ-behoud te bewerkstelligen en, indien dit niet kan, er aanbevelingen worden geformuleerd voor vervolgonderzoek (ruimtelijke afbakening, diepteligging, strategie, doorlooptijd, te voorziene natuurwetenschappelijke onderzoeken en conservatietechnieken, voorstel onderzoeksvragen).

Randvoorwaarden

De oppervlakte van het te onderzoeken gebied is beperkt tot de te verkavelen zone (cf. fig. 3, opp 3549 m²) aangezien de rijweg behouden wordt en toegankelijk moet blijven voor de bewoners van de woning op het perceel aan de noordzijde van het projectgebied; het is de enige toegang tot hun eigendom.

Onderzoeksstrategie

Afweging van de onderzoeksmethodes:

Op basis van voorgaande synthese werd volgende overweging gemaakt met betrekking tot **de beschikbare methoden inzake vooronderzoeken**:

Geofysisch onderzoek spoort weliswaar anomalieën in de bodem op maar aangezien er geen structuren in harde materialen, baksteen, natuursteen, verwacht worden zal dit eerder moeilijk interpreteerbare sporen opleveren die enkel geïnterpreteerd of gedetermineerd kunnen worden door een ondersteunende ingreep in de bodem. Bovendien is deze methode duur en zullen de resultaten niet opwegen tegen de kosten.

Veldkartering: gelet op de begroeiing van het terrein is deze methode niet bruikbaar.

Landschappelijk bodemonderzoek is niet nodig aangezien er geen ernstige landschappelijke verstoringen konden worden vastgesteld uit de analyse van de beschikbare bronnen gebruikt in het bureauonderzoek. Het rooien van de bomen en het aanleggen van een witloofveld zal zijn sporen hebben nagelaten, maar dit is zeer moeilijk vast te stellen doormiddel van landschappelijke boringen in zandleembodems. De draaiingen van de boor vervagen de mogelijke sporen van opeenvolgende verstoringen tenzij er veel puin achtergelaten werd maar daarvoor zijn helemaal geen aanwijzingen. Bovendien worden door de draaiingen van de boor sporen van colluviale afzettingen zeer moeilijk leesbaar in de boorstalen.

Verkennd/waarderend archeologisch booronderzoek: er zijn geen indicaties voor prehistorische vondsten in de nabijheid van het projectgebied. Er zijn aanwijzingen van bodemversturende activiteiten door het aanplanten en rooien van bomen en er zijn aanwijzingen voor erosie en modderstromen. Het kappen en ontstronken van bomen en de colluviale bodemgesteldheid kunnen versturend gewerkt hebben met betrekking tot de stratigrafische positie van prehistorische artefacten waardoor mogelijk – indien toch aanwezig – de artefacten niet meer in hun juiste stratigrafische positie aangetroffen worden.

Proefsleuven: op basis van de resultaten van het bureauonderzoek is de meest aangewezen methode om het terrein archeologisch verder te waarden en evalueren een archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem doormiddel van proefsleuven van 2 m breed. De archeologische verwachting is het hoogst naar sporen uit de Romeinse periode en/of volle middeleeuwen en later en vooral dan sporen van off site fenomenen in relatie tot het gebruik van het terrein als landbouwgebied. Deze sporen kunnen enkel via een proefsleuvenonderzoek gedetecteerd en geëvalueerd worden. De richting en inplanting van deze proefsleuven is noordwest-zuidoost; haaks op de vallei van de Molenbeek.

Indien tijdens deze prospecties voldoende aanwijzingen worden aangetroffen voor een archeologisch interessante site die kennisvermeerdering kan opleveren voor het gebied en de regio dan zal een vervolgonderzoek worden opgelegd in de vorm van een archeologische opgraving hetzij binnen een afgebakende zone, hetzij over heel de oppervlakte van het beschikbare terrein.

Onderzoeksmethode en –technieken en vraagstelling

Het doel van een **proefsleuvenonderzoek** is het evalueren van de archeologische waarde op het gehele terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven. Dit gebeurt door middel van een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed.

Om een dekingspercentage te bereiken van ongeveer 10% wordt aangeraden te werken met 3 proefsleuven van 2 meter plangebieddekkend verspreid over het terrein; de onderlinge afstand tussen de proefsleuven bedraagt “van hart tot hart” 12,50 m.

Kijkvensters dienen steeds aangelegd te worden, ook als er geen sporen worden aangetroffen en dienen dan om de schijnbare afwezigheid van de sporen te verifiëren. De zijden van de kijkvensters meten maximaal de afstand tussen twee sleuven. Met de kijkvensters of dwarssleuven kan een dekingspercentage van 12,5% bereikt worden, wat wenselijk is voor degelijke uitspraken over het geheel van het terrein. Indien hiervan wordt afgeweken, wordt dit beargumenteerd. Voor de uitvoering van dit onderzoek worden de vereisten gesteld in de Code van de Goede Praktijk gevolgd. Indien er wordt van afgeweken, wordt dit eveneens beargumenteerd.

Tijdens het proefsleuvenonderzoek dient de nodige aandacht te gaan naar de bodemopbouw in het plangebied.

De volgende onderzoeksvragen moeten met dit onderzoek minimaal beantwoord worden:

- *Zijn er sporen of structuren aanwezig?*
- *Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?*
- *Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?*
- *Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?*
- *Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?*
- *Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?*
- *Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?*
- *Wat de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?*
- *Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?*

- *Komt het projectgebied in aanmerking voor een eventuele archeologische opgraving voorafgaand aan de werken? Wat is de verwachte sporendensiteit?*
- *Welke onderzoeksvragen en aandachtspunten kunnen geformuleerd worden na uitvoering van een prospectie met ingreep in de bodem in functie van een eventueel vervolgonderzoek?*

Het onderzoeksdoel is bereikt wanneer op basis van het vooronderzoek met ingreep in de bodem een voldoende gefundeerde uitspraak kan worden gedaan over de aard, omvang en behoudenswaardigheid van de archeologische waarden in het plangebied en wanneer een eenduidig advies kan worden gegeven voor vrijgave van het terrein, een opgraving of behoud in situ.

Om te bepalen of het onderzoeksdoel is bereikt, gebruikt de erkende archeoloog de volgende criteria:

1. Oppervlaktecriterium

Aangezien het principe van het voorgestelde proefsleuvenonderzoek gebaseerd is op een statistische manier van werken is het van belang dat een voldoende ruime dekking wordt verkregen. Bovendien is het van belang dat de spreiding van de sleuven over het hele terrein gewaarborgd wordt zodat uitspraken kunnen worden gedaan over het hele terrein.

2. Inhoudelijke evaluatie

De erkende archeoloog moet eventueel aanwezige archeologische waarden voldoende onderzoeken zodat uitspraken kunnen worden gedaan over onder meer datering, interpretatie en onderlinge samenhang van sporen.

3. Ruimtelijke evaluatie

De erkende archeoloog moet eventueel aanwezige archeologische waarden zodanig onderzoeken dat hij een uitspraak kan doen over de ruimtelijke spreiding van één of meerdere archeologische vindplaatsen in het plangebied.

Personeel

De uitvoering van de prospectie met ingreep in de bodem ligt in handen van minstens:

één erkend archeoloog/projectleider

één archeoloog-assistent

Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er wordt niet verwacht dat afwijkingen van de Code van Goede Praktijk zich zullen/kunnen voordoen.

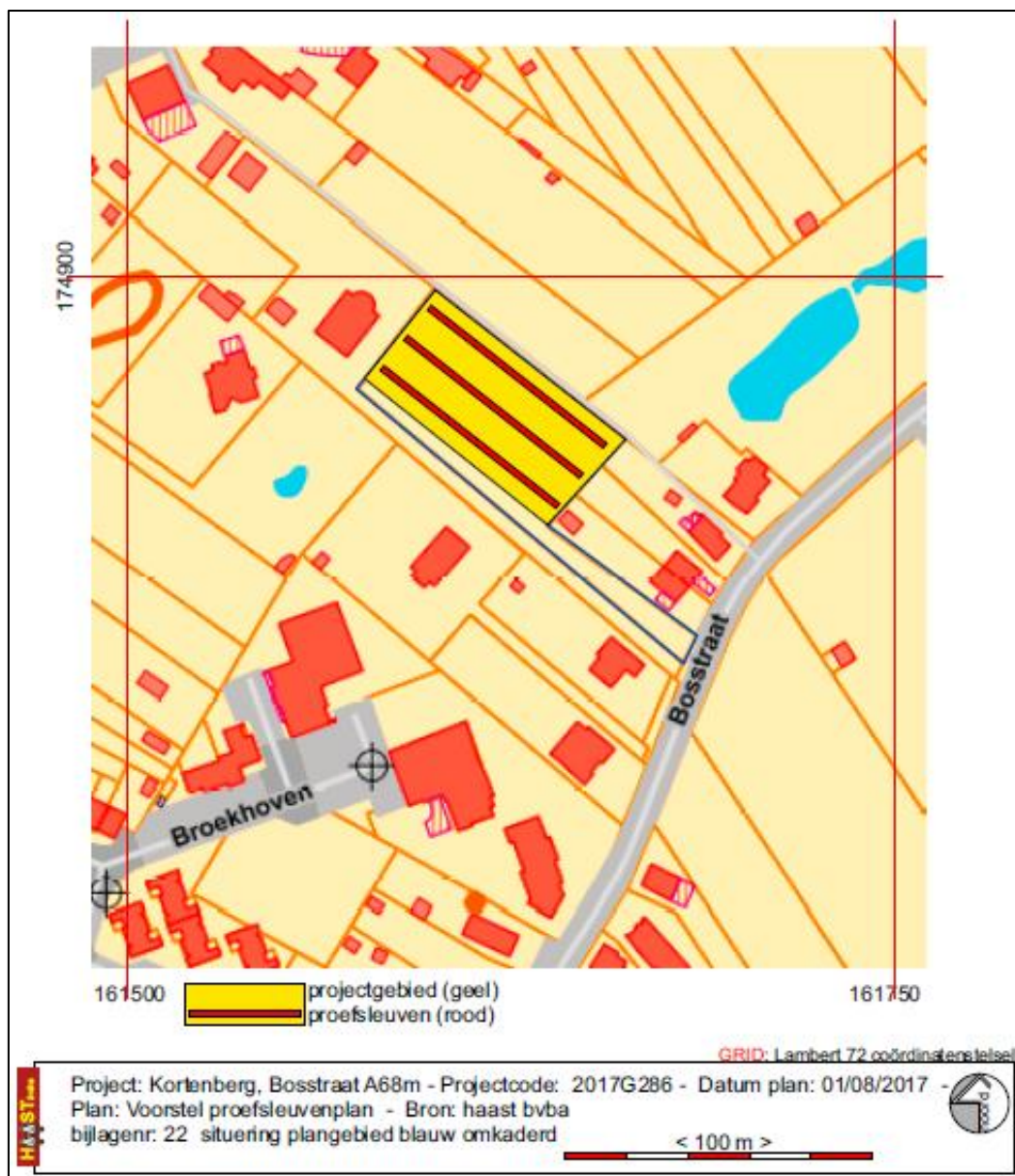

Fig. 10: Voorstel van inplanting van proefsleuven

5. Lijst van de afbeeldingen

- Fig. 1 Bounding Box
- Fig. 2 Kadastraal uittreksel dd. 01/01/2016 © cadgis viewer
- Fig. 3: Te verkavelen deel van perceel A68m met afsplitsing van de toegangsweg
- Fig. 4: De te behouden toegangsweg gefotografeerd van noord naar zuid, opnames 18/08/2017 © HAAST bvba
- Fig. 5: Gegeorefereerd Verkavelingsplan projectcode 2017G286
- Fig. 6: Verkavelingsplan projectcode 2017G286 zoals aangereikt ©OMGEVING Landscape architecture
- Fig. 7: Schets van de opstand van de te plannen nieuwbouw, zicht vanuit noordwest
- Fig. 8: Situering van het onderzoeksgebied op de erosiegevoeligheidskaart en de kaart met van nature overstroombare gebieden © geopunt.be
- Fig. 9: Verbrande zandleem, sporen van witlofoventjes aan de Leuvensesteenweg in Kortenberg aangetroffen tijdens een archeologische prospectie met ingreep in de bodem.
- Fig. 10: Voorstel van inplanting van proefsleuven